

Het carnaval van Ricardo Bonifacio

door Ko van Geemert

Chesley Rach woont al weer zo'n dertig jaar in Nederland, maar is geboren en getogen op Curaçao. Hij publiceerde onlangs een roman, zijn eerste, die zich hier op het eiland afspeelt. Tijdens zijn bezoek aan Curaçao spraken we met deze 64 jaar jonge debutant.

Chesley Rach wordt in 1952 op Curaçao geboren. Zijn moeder komt uit Trinidad, zijn vader uit Suriname en werkt bij de Shell. Wat herinnert hij zich nog uit zijn jeugd?

'Ik heb gemengde gevoelens over die tijd. Thuis was het fijn. Lieve ouders, twee broers en drie zussen. Een gezellig huisgezin. Ik ging naar katholieke scholen waar een sterk paternalistische sfeer heerste en leerkrachten veel macht hadden over je toekomst. Er was een duidelijk negatief vooroordeel richting de gekleurde bevolking. Ook zag ik bij de Shell, waar mijn vader werkte, een streng gesegregeerd personeelsbeleid tussen "employees" en "werknemers", met ook een groot verschil in rechten en faciliteiten. Maar er was ook bewustwording. Ik herinner mij de debatten op het Gomezplein met Benjamin Stanley Fox, Frank Martinus Arion, Stanley Brown en vele anderen over politiek, black power en socialisme. Je voelde dat er een nieuwe tijd zou aanbreken met meer macht en invloed van de gewone man. 30 Mei 1969 (toen de werknemers van Shell in opstand kwamen, red) was de eerste grote kanteling in de macht.'

Loopbaan

Chesley ging naar Nederland om te studeren.

'Direct na mijn afstuderen als stedenbouwkundige aan de TU Delft in 1977, ging ik terug naar Curaçao om "mijn land te helpen opbouwen". Kort daarvoor was ik getrouwd met mijn vriendin uit Curaçao. Ik werkte aan plannen voor volkswoningbouw, wijkverbetering en plannen voor de binnenstad van Willemstad. Ook maakten we een Structuurplan voor het eiland, wetgeving voor ruimtelijke ontwikkelingsplanning en een eilandelijk ontwikkelingsplan, het EOP, nu weer in het nieuws.

Ik werd in 1981 benoemd als hoofd van de afdeling Planologie Lange Termijn en een jaar later als plaatsvervangend hoofd van de dienst Ruimtelijke Ontwikkeling en Volkshuisvesting (DROV).

Na tien jaar wilde ik als stedenbouwkundige wel weer eens verder kijken en vertrok ik met vrouw en twee jonge kinderen in 1987 naar Nederland. Daar werkte ik voor de gemeenten Den Haag, Rotterdam en Amsterdam.

Het huwelijk strandde na een aantal jaar; ik ben inmiddels alweer 22 jaar hertrouwd met mijn huidige echtgenote die in Fez, Marokko, geboren is. We hebben samen drie dochters, ingebracht uit onze vorige huwelijken en wonen heel plezierig in het centrum van Den Haag. We hebben van onze oudste dochter een kleinzoon en een kleindochter.'

Ricardo Bonifacio

En dan verscheen een paar maanden geleden *uit het niets* een roman.

'Ik teken en schilder eigenlijk al veel langer dan dat ik schrijf, maar dat schilderen heb ik lang niet meer gedaan. Het schilderij dat op het omslag van het boek staat, dateert uit 1994. Ik begon rond die tijd met een drietal verhalen over uiteenlopende onderwerpen, maar het verhaal over Ricardo Bonifacio boeide mij het meest. Daar ben ik mee doorgegaan.

Het was een figuur die ik bedacht had, een jongen die in een wijk op Curaçao opgroeit en allemaal avonturen beleeft, om mijn kinderen verhaaltjes te vertellen voor het slapen gaan toen ze nog klein waren. Mijn oudste dochter merkte als tiener een keer op dat ze benieuwd was hoe het de kinderen uit de verhalen vergaan was. Toen was het zaadje geplant.

Het schrijven begon dus zo'n tweeëntwintig jaar geleden, maar ik heb ook tussenpozen van meerdere jaren gehad dat ik daar helemaal niets aan deed. De laatste drie jaar heb ik het weer opgepakt.'

In *De terugkeer van Ricardo Bonifacio* vertelt Rach het verhaal van een eenzame, gescheiden hoogleraar sociologie. Hij woont in Nederland, maar zijn *roots* liggen op Curaçao. Op zeker moment neemt ene Marlies van der Velde contact met hem op. Ze is scenariste en wil een film over carnaval maken; Bonifacio heeft daarover een artikel geschreven.

Hij wordt verliefd op haar en zij ook wel op hem, maar de relatie verloopt uiterst moeizaam. Zeker op Curaçao. Bonifacio gaat namelijk samen met

Marlies en de rest van de filmcrew naar zijn geboorte-eiland om de film te draaien. Wat volgt is een aaneenschakeling van problemen op het intermenselijk vlak: tussen Ricardo en Marlies, tussen Ricardo en de leden van de crew, tussen Ricardo en zijn moeder, zijn vader, zijn ex-echtgenote, een goede vriend van zijn vader, zijn jeugdliefde. De laatste zal een cruciale rol spelen in de ontknoping van dit verhaal.

Een passage uit het slot van het boek, waarin hoofdpersoon Ricardo samen met zijn zusje Melita voor een schilderij van zijn vader staan:

Ze wijst naar het figuurtje bij de werkplaats. 'Ben jij dat?'

Het duurt even voordat hij antwoord geeft. Dan knikt hij. 'Ja, dat ben ik.'

Melita kijkt hem kritisch aan. 'Je bent toch professor? Waar zijn dan je boeken?' [...]

Dan beseft hij dat hij op dit specifieke moment, in gedachten staand voor het schilderij van zijn vader, dichterbij het geluk staat dan ooit tevoren.

Hij heeft het niet herkend. [...]

Hij glimlacht en streelt zijn zusje over de haren. 'Nee, schat, dat was vóór het carnaval. Nu ben ik timmerman. Het carnaval is voorbij.'

Carnaval en magische krachten

In het boek speelt carnaval een belangrijke rol.

Ze staan op het balkon van een oud herenhuis aan een brede straat in het oude centrum van de stad dicht bij het ziekenhuis, te kijken naar de dansende menigte. Schijnwerpers verlichten de blote, sensuele kostuums van de koninginnen, die het middelpunt van elke groep vormen. Vanuit manshoge luidsprekers knalt de muziek over de mensenmassa heen. Ricardo voelt de zware bastonen door zijn borstkas resoneren.

Ook is er in het boek een flinke plaats ingeruimd voor het occulte, voor magische krachten.

'Ik ben naar iemand toegegaan. Een vrouw, die dingen doet, weet je, een bruja. Dingen die je kunt doen om een man te houden.' Ze ademt zwaar, haar handen beven. *'Wanneer?'*

'Vlak voordat je wegging.' 'O?'

'Ik heb wat in je eten gedaan...' Ze aarzelt. *'Iets van mezelf. Die avond voor je vertrek.'* Ze kijkt angstig naar hem op. *Er staan tranen in haar ogen. 'Ze zei dat ik je moest laten beloven dat je terug zou komen. Daarna hoefde ik alleen de kaarsen aan te steken en te bidden.'*

Is Chesley Rach zelf een liefhebber van carnaval en spelen magische krachten een rol in zijn persoonlijk leven?

'Ik vind het carnaval zeker leuk, maar ben geen echte liefhebber. Het was meer een geschikte achtergrond voor het verhaal. En ik ben zelf niet bijgelovig, maar bijgeloof speelt wel een grote rol in het leven op Curaçao. Het was ook goed te gebruiken in de verhaallijn.'

Curaçaose literatuur

Is hij al weer bezig met een nieuw boek?

'Ik ben voorzichtig begonnen met een nieuwe roman, met als voorlopige titel: *Het wonder van Santa Clara*. Het enige dat ik daarover kwijt wil, is dat het over menselijk gedrag gaat dat zowel mooi als lelijk is en de onrechtvaardigheid van het lot. Soms wordt het kwade beloond en het goede gestraft. Het zal wel weer een langdurig project worden...'

'Als je me vraagt naar mijn literaire voorkeur, wat Curaçao betreft, dan moet ik bekennen dat ik vooral de oude klassiekers heb gelezen, zoals *Weekendpelgrimage* en *De morgen loeit weer aan* van Tip Marugg, erg goed, net als *Geniale anarchie van Boeli van Leeuwen* en *Dubbelspel* van Frank Martinus Arion.'

'Ik kom de laatste jaren weer regelmatig op Curaçao, ik volg de situatie op het eiland redelijk goed. Ik heb hier nog een broer en een zus wonen. Ik heb ook wel een aantal boeken van nieuwe Antilliaanse schrijvers gekocht. Van wat ik gelezen heb, heb ik vooral genoten van de gedichten uit *Sierlijke Golven*, van Walter Palm, en van *Het dilemma van Otto Warburg* van Eric de Brabander. Oh ja, niet te vergeten *De Engelenbron* van Erich Zielinski. Eric de Brabander en ik hebben trouwens allebei op het Radulphus College gezeten, hij is wel vijf jaar jonger.

Maar eerlijk gezegd ben ik nog niet veel verder met de hedendaagse Curaçaose literatuur gekomen. *Bouwen op drijfzand* van Ronny Lobo en *Schutkleur* van

Bernadette Heiligers liggen klaar om gelezen te worden. Overigens allebei ook Radulphianen...'

Bron: *Ñapa Literatuur* (Amigoe), 11 maart 2017